

E-LEARNING - POSIBIL RĂSPUNS LA PROVOCĂRILE CU CARE SE CONFRUNTĂ ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

CONSTANȚA AURELIA CHIȚIBA*

cchitiba@gmail.com

Abstract: *At the higher educational level there are drivers and barriers which increase or decrease the motivation to engage in e-learning, and provides some insights into the challenges of embedding e-learning in higher education. The most important key drivers underlying the adoption of e-learning are the need to up skill the population to meet the challenge of the information and knowledge society and the need for accessible and flexible access to education lifelong.*

Keywords: *e-learning, lifelong learning, strategies; driver and barriers; academic preferences.*

1. Introducere

La nivel mondial, instituțiile de învățământ superior, utilizează, de ceva vreme, internetul și tehnologia digitală în procesul educațional, dar, în comparație cu aceste proceduri, conceptul de *e-learning* oferă posibilitatea unei abordări complet noi a acestui proces, focalizată, cu precădere, pe deschiderea universităților tradiționale spre cei care, din diverse motive, nu pot participa la cursurile organizate în campusurile universitare și spre persoanele adulte care vor să-și continue studiile pe parcursul întregii vieți.

Totodată, trebuie menționat faptul că învățământul superior se confruntă, astăzi, cu o serie de noi provocări cum ar fi: procesul de globalizare, o societate din ce în ce mai îmbătrânită, intensificarea concurenței dintre instituțiile de învățământ superior, atât la nivel național, cât și internațional, ritmul rapid al dezvoltării tehnologice etc.

Pentru a răspunde cu succes tuturor acestor probleme, specialiștii consideră că universitățile tradiționale trebuie să treacă printr-un proces de transformare și de modernizare și să adopte sistemul de *e-learning* care să permită celor interesați să studieze în orice universitate din lume, de acasă. Pentru realizarea acestui demers, universitățile vor trebui să adopte

---

* Prof. univ. dr., - Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București.

noi politici și strategii prin care să implementeze un cadru academic flexibil, abordări pedagogice cu un caracter inovativ, noi forme de evaluare, acreditarea instituțională în diagonală, acorduri privind transferul de credite, noi forme de colaborare instituțională privind dezvoltarea și livrarea acestui sistem și, în mod special, modalități de asigurare a aceluiași nivel de pregătire atât celor care studiază în campus, cât și celor care studiază în afara lui.

2. Principalele coordonate ale mediului în care instituțiile de învățământ superior își desfășoară activitatea

Este de la sine înțeles că instituțiile de învățământ superior există și acționează într-un context economic, politic, cultural și social determinat. Principalele coordonate ale mediului în care aceste instituții își desfășoară activitatea cu impact asupra dezvoltării viitoare, sunt:

- procesul de globalizare;
- evoluția demografică;
- politicile guvernamentale;
- progresul tehnic și dezvoltarea tehnologică.

Procesul de globalizare

Globalizarea, fenomen din ce în ce mai pregnant la nivel mondial, duce atât la o permeabilitate sporită a granițelor naționale în domeniul educației, cât și la posibilități din ce în ce mai mari de internaționalizare a curriculumului. Procesul de internaționalizare a învățământului superior este un fenomen cu caracter dual care implică, pe de o parte, creșterea gradului de colaborare, iar, pe de altă parte, o competiție crescândă între țări și instituții de învățământ superior care joacă rolul de furnizor în procesul de educație.

Învățământul superior, dincolo de graniță, s-a dezvoltat în mod semnificativ în ultimele decenii și se așteaptă ca acest fenomen să continue. Această creștere a fost determinată de o serie de factori care au acționat conjugat:

- creșterea mobilității muncitorilor calificați într-o economie globală bazată pe cunoaștere;
- dezvoltarea prioritară a industriilor de export;
- extinderea și intensificarea colaborării, la nivel internațional, în învățământul superior;
- nevoia de a crea forță de muncă superior calificată în țările în care opțiunile de studiu pot fi limitate;

- dorința studenților și a personalului academic de a avea experiență internațională și de a promova înțelegerea reciprocă;
- reducerea costurilor în domeniul transportului și al comunicațiilor.

Această stare de fapt a generat un grad mai mare de competiție între studenți, țări și universități. Instituțiile de învățământ superior, de toate tipurile, consideră, într-o măsură din ce în ce mai mare, că trebuie să-și depășească rolul pe care-l joacă pe plan național, devenind actori pe piața globală. În același timp, sistemul de învățământ superior intern se confruntă cu o concurență crescândă și presiuni din ce în ce mai puternice, exercitate de mediul internațional, generate, inclusiv, de armonizarea voluntară a structurilor și a programelor (de exemplu, *Procesul Bologna* în Europa).

Evoluția demografică

Numărul țărilor care-și manifestă îngrijorarea cu privire la impactul factorilor demografici asupra învățământului superior este în continuă creștere. Multe universități, în special, în țările dezvoltate, au fost afectate de reducerea numărului de studenți cuprinși între 18–25 ani. Această scădere se poate echilibra prin atragerea unui număr mare de studenți străini din țări unde cererea pentru învățământ superior nu poate fi satisfăcută și prin tendința în creștere a persoanelor adulte de a se înscrie sau a reveni în sistemul de învățământ superior. Învățământul *on-line* este considerat a fi singura cale de adaptare a diferitelor sisteme de învățământ superior la necesitățile studenților străini, localizați în alte țări și a persoanelor adulte care doresc să-și continue studiile și au nevoie, în acest scop, de cursuri cu caracter flexibil și programe adaptate nevoilor lor specifice.

Guvernanța

Guvernanța se poate adapta noilor cerințe prin transparență, eficiență și eficacitate și, printr-o viziune de perspectivă, acestea fiind principalele componente ale unei bune guvernări publice, deziderate care se doresc a fi implementate în instituțiile de învățământ superior. În acest context, o circulație mai largă, o partajare și reutilizare între instituțiile de învățământ, a resurselor și a mijloacelor de învățământ realizate din fonduri bugetare poate să asigure o utilizare mai eficientă a banilor publici. Această problemă ar trebui să intereseze, în egală măsură, politicienii și reprezentanții instituțiilor de învățământ superior și, de asemenea, să constituie o preocupare de prim rang pentru instituțiile finanțatoare. Acestea din urmă sunt, în mare măsură, libere să-și dezvolte

propriile strategii și să decidă asupra priorităților de finanțare, dar guvernele și politicienii trebuie să utilizeze pârghiile pe care le au la îndemână pentru a încuraja eficiența și excelența în promovarea echității.

Tehnologia

Tehnologia continuă să câștige teren în învățământul superior. În campus, studenții au căpătat experiență în domeniul tehnologiei informației și comunicării prin: utilizarea portalurilor studențești, acces la internet, biblioteci digitale, disponibilitatea de folosire a laptop-urilor și alte procedee portabile etc. *E-learning* începe să devină o parte componentă a programelor educaționale. Tehnologiile digitale au schimbat, în mod semnificativ, cercetarea academică datorită creșterii rapide a performanțelor computerelor și ale rețelelor, ceea ce a permis cercetătorilor să acceseze și manipuleze seturi masive de date, pentru a simula, a modela și a vizualiza sisteme deosebit de complexe și pentru a intensifica comunicarea științifică la nivel internațional și colaborarea atât în cercetarea fundamentală, cât și în cea aplicativă.

3. Strategii instituționale referitoare la *e-learning*

În această perioadă, datorită crizei globale, gradul de șomaj este foarte ridicat, în special, în rândul tinerilor care nu dețin suficiente abilități în a-și găsi un serviciu. Specialiștii apreciază că, în viitorul apropiat, la nivel mondial, aproximativ 30% din totalul numărului de posturi vor trebui acoperite cu absolvenți din instituțiile de învățământ superior. Din acest motiv, politicienii și alți factori de decizie fac presiuni asupra instituțiilor de învățământ superior să adopte, cu caracter permanent, tehnologii de *e-learning*. Aceste presiuni sunt substanțiale, în ciuda faptului că posibilitatea realizării acestui lucru poate fi îngreunată de numeroase bariere, inclusiv, de lipsa fondurilor de finanțare.

Presiunile venite din partea a numeroși factori, în sensul adoptării *e-learning*, trebuie poziționate în contextul presiunilor exercitate asupra sistemelor din învățământul superior de a se reforma și a se moderniza, în special, în ce privește: curriculumul, metodele de predare, extinderea rezultatelor învățării, crearea unor noi tipuri de studenți, a unor noi sisteme de evaluare și de asigurare a calității etc. Universitățile au fost criticate, în mod special, la nivel european, pentru că au oferit cursuri de înalt nivel academic unor grupuri de studenți cu o foarte bună pregătire la nivel universitar, dar au eșuat în inițierea unui nou tip de învățare care să se adreseze și altor categorii de studenți.

În același timp, în sistemul economic actual, universitățile trebuie să conștientizeze faptul că își desfășoară activitatea într-un mediu extrem de competitiv și, în consecință, trebuie să perceapă rapid oportunitățile oferite de un învățământ de durată. Cele două motive principale care impun adoptarea sistemului de *e-learning* sunt:

- necesitatea de a crea aptitudini pentru ca populația să facă față provocărilor lansate de societatea informațională bazată pe cunoaștere;
- necesitatea de a crea accesibilitate și flexibilitate în abordarea unui învățământ de tip terțiar pentru a face față schimbărilor care se produc la nivelul societății.

Învățământul electronic urmărește să sprijine învățământul superior prin utilizarea tehnologiei în direcția transformării acestuia într-un sistem flexibil, centrat pe student, parte a unui învățământ de durată. O serie de țări, printre care Anglia, Noua Zeelandă, Irlanda etc., au dezvoltat, la nivel național, strategii de învățare electronică pentru învățământul superior, cu scopul de a crea un sistem de învățământ de lungă durată, de a forma aptitudini și de a îmbunătăți calitatea actului educațional.

Trebuie menționat, totuși, faptul că adoptarea *e-learning-ului* la nivelul instituțiilor de învățământ superior nu conduce, neapărat, la creșterea numărului de studenți care pot studia în afara campusului. Creșterea numărului studenților care studiază în campus este, în cele mai multe cazuri, motivul pentru care învățământul electronic este încurajat și nu numărul celor care solicită să învețe la distanță.

În opinia specialiștilor, **motivele principale** pentru a încuraja introducerea învățământului electronic la nivelul instituțiilor de învățământ superior sunt:

- reputație sporită;
- dezvoltarea deprinderilor informaționale;
- acces larg;
- sprijinirea studenților fără abilitați;
- îmbunătățirea calității predării și a învățării;
- un grad mare de flexibilitate;
- reducerea costurilor/ îmbunătățirea raportului cost/eficiență.

Unele dintre strategiile de învățare electronică aplicate la nivel național sau internațional și-au atins deja scopul, oferind un acces permanent și de durată la învățământul de nivel superior. Totuși, trebuie

subliniat faptul că introducerea pe scară largă a *e-learning* în sistemul de învățământ superior va necesita mai mult decât realizarea unei infrastructuri tehnologice.

Accesul nelimitat la învățarea electronică în sistemul de învățământ superior necesită ca instituțiile specializate să adopte și să implementeze politici și strategii focalizate pe:

- un cadru modular flexibil;
- metode pedagogice cu caracter inovativ;
- noi forme de evaluare legate de rezultatele învățării, incluzând portofoliul electronic;
- acreditarea instituțională și acordurile privind transferul de credite;
- colaborare internațională în dezvoltarea și livrarea acestui sistem;
- acces multiplu și *puncte de ieșire* din programe;
- asigurarea unui nivel de pregătire echivalent pentru studenții din și din afara campusului.

Analiza strategiilor utilizate în adoptarea *e-learning-ului* în universitățile tradiționale a scos în evidență următoarele aspecte:

- majoritatea universităților au adoptat politica de implementare a *e-learning-ului* de-jos-în sus (*bottom-up*), în detrimentul celei de-sus-în jos (*top-down*);
- aceste universități tind să situeze, în prim plan, potențialul învățământului electronic pentru creșterea eficienței gradului de predare și de învățare;
- universitățile în cauză intenționează să sprijine introducerea unei mari varietăți de sisteme de învățare;
- pregătirea personalului este esențială în realizarea unui învățământ electronic de calitate;
- structurile și mecanismele flexibile sunt deosebit de importante în realizarea acestui demers.

În opinia specialiștilor, principalele nivele în dezvoltarea învățământului electronic sunt:

- **Minim** (preliminar) - nivelul minim realizabil pentru toate programele de studiu. Acest nivel definește ceea ce toți studenții trebuie să considere un minimum al experienței lor în învățarea electronică;
- **Mediu** (contextual) - dezvoltarea și fixarea activităților în învățare, predare, practici de evaluare și configurare a disciplinelor specifice și a contextelor;

- **Avansat** (transformațional) - schimbarea semnificativă a practicii pedagogice și necesitatea imperioasă a realizării unei infrastructuri tehnice în continuă dezvoltare.

Principalele bariere în implementarea strategiilor de introducere a învățământului electronic la nivel local sunt:

- **Acceptul și angajamentul corpului profesoral academic** este un factor cheie în implementarea cu succes a strategiei de învățare electronică instituțională. Sprijinul politic al conducerii superioare este esențial pentru introducerea pe scară largă a unor practici noi, dar inovațiile nu pot fi adoptate fără acordul personalului academic, expert în domeniu, care, în conformitate cu tradiția academică, poartă să decidă dacă să schimbe sau nu practica predării. La nivelul instituțional, atitudinea personalului academic față de învățământul electronic se situează de la extrem de sceptică, la foarte angajantă, în mod special, în ceea ce privește eficiența pedagogică a unor programe complete *on-line*.

- **Finanțarea și competențele** reprezintă, de asemenea, potențiale bariere în adoptarea învățământului electronic. Acestea reprezintă obstacole reale în cazul în care implementarea noului sistem se face în condițiile în care instituția de învățământ superior se confruntă cu lipsa de fonduri și cu o concurență sporită. Pentru a avea succes, strategia de introducere a *e-learning-ului* are nevoie de structuri instituționale solide, capabile să susțină dezvoltarea acestui tip de învățământ atât la nivel instituțional cât și de facultate, ceea ce înseamnă alocarea de fonduri suplimentare.

În dezvoltarea strategiei de învățare electronică pentru universități este vitală adoptarea unei **viziuni clare** asupra rezultatului dorit (acces la învățământul superior etc.); **înțelegerea** corectă a capacității și a atitudinilor personalului academic și adoptarea unui set de **măsuri coerente** care să ducă la rezultatul dorit.

4. Concluzii

În concluzie, printre factorii care ar spori motivația în ce privește adoptarea învățământului electronic s-ar putea număra provocarea de a lucra cu noi categorii de studenți și de a experimenta noi tehnologii, iar, printre cei care scad motivația, s-ar număra factorii de natură pragmatică, cu referire directă la suportul tehnic neadecvat, timpul și modul de recunoașterea muncii depuse.

Oricum, miile de cursuri deschise existente la nivel internațional, susținute de instituții de învățământ superior renumite, disponibile prin internet, trebuie să-i pună pe gânduri pe cei care se opun introducerii *e-learning*-ului, deoarece studenții au posibilitatea de a face comparații. Este posibil ca învățământul electronic să se constituie într-un factor de accelerare a schimbărilor la nivelul învățământului tradițional și să marcheze o creștere substanțială a numărului celor care doresc să studieze independent.

BIBLIOGRAFIE

1. Blin, Françoise and Munro, Morag, (2008), *Why hasn't technology disrupted academics' teaching practices? Understanding resistance to change through the lens of activity theory*. Computers & Education.
2. JISC, (2008), *Exploring Tangible Benefits of e-Learning: Does investment yield interest?* Association for Learning Technology/The Higher Education Academy/JISC InfoNet.
3. MacKeogh, K, and Fox, S., (2009), *Strategies for Embedding e-Learning in Traditional Universities*, *Electronic Journal of e-Learning*.
4. Morris, David, (2008), *Economies of scale and scope in e-learning*. Studies in Higher Education.
5. OECD, (2005), *E-learning in tertiary education: where do we stand?* Paris: OECD/CERI.
6. OECD, (2007), *Giving Knowledge for Free - the emergence of open educational resources*, Paris: OECD/CERI.